

Lengvai suprantama kalba – kelias į įtraukią Lietuvą

**„KURK LIETUVAI“ PROJEKTAS „LENGVAI SUPRANTAMA KALBA –
ASMENIMS SU INDIVIDUALIAIS POREIKIAIS PRIEINAMA INFORMACIJA“**

Gabrielė Marija Baltrušytė
gabriele.baltrusyte@kurkl.lt

Agnė Župerkaitė
agne.zuperkaite@kurkl.lt

Lengvai suprantama kalba (angl. *Easy-to-read* trumpinama ETR arba E2R) – Europoje plačiai paplitęs metodas. Jį patį pirmoji dar 7 dešimtmetyje pradėjo taikyti Švedija. Metodas remiasi ekspertų pateiktomis taisyklėmis ir rekomendacijomis, kurios leidžia išvairinti jau egzistuojantį tekstą į lengvesnę versiją. Taip pat galima kurti ir visiškai naujus lengvai skaitomus tekstus – nuo informacinio laukštenuko iki grožinės literatūros.

Skačiuojama, kad Lietuvoje net 420 tūkstančių žmonių patiria iššūkių, susijusių su informacijos prieinamumu. Pavyzdžiui, tai negimtakalbiai, senjorai ar asmenys su laikiniais sveikatos sutrikimais. Tačiau kitus tokie iššūkiai lydi visą likusį gyvenimą: tai intelekto sutrikimai (Dauno sindromas, autizmo spektro požymiai), demencija, afazija (dėl smegenų pažeidimo atsiradę kalbos sutrikimai), žemasis raštingumo lygis, kurtumas ar šnipri disleksija.

Lengvai suprantama kalba gali pagerinti informacijos prieinamumą ne tik šioms gyventojų grupėms, bet ir visai visuomenei.

1. Remdamosi GREVIO parengtu klausimynu, Šalys pateikia GREVIO vertinimui Tarybos generaliniam sekretoriui adresuotą ataskaitą apie įstatymų ir kitų priemonių, kuriomis įgyvendinamos šios Konvencijos nuostatos, taikymą.
2. GREVIO apsarsto pagal šio straipsnio 1 dalį pateiktą ataskaitą su atitinkamos Šalies atstovais.
3. Tolesnės vertinimo procedūros skirstomos į etapus, kurių trukmę nustato GREVIO. Prieš kiekvieną etapą GREVIO atranka konkrečias nuostatas, kuriomis grindžiama vertinimo tvarka, taip pat išsiunčia klausimą.
4. GREVIO nustato šiai stebėsenai vykdyti tinkamas priemones. Ji visų pirma gali patvirtinti kiekvieno vertinimo etapo klausimą, kuris tampa pagrindu vertinant Šalių pažangą šios Konvencijos įgyvendinimo srityje. Šis klausimynas skiriamas visoms Šalims. Šalys užpildo šį klausimą, taip pat atsako į bet kurį kitą GREVIO pateiktą informacijos prašymą.
5. Informaciją apie Konvencijos įgyvendinimą GREVIO gali gauti iš nevyriausybinų organizacijų ir pilietinės visuomenės, taip pat iš už žmogaus teisių apsaugą atsakingų nacionalinių institucijų.
6. GREVIO deramai atsižvelgia į kituose regioniniuose ir tarptautiniuose dokumentuose esančią arba šios Konvencijos nagrinėjamos srityse dirbančių įstaigų pateikiamą informaciją.
7. Tvirtindama kiekvieno vertinimo etapo klausimą, GREVIO deramai atsižvelgia į duomenis, kurie jau renkami, ir tyrimus, kuriuos atlieka Konvencijos 11 straipsnyje minimos Šalys.
8. GREVIO gali gauti informaciją apie Konvencijos įgyvendinimą iš Europos Tarybos Žmogaus teisių įgaliotinio, Parlamentinės Asamblėjos ir atitinkamų ET specializuotų institucijų, taip pat ir iš kitų institucijų, veikiančių pagal kitus tarptautinius dokumentus. GREVIO turi galimybę susipažinti su šioms įstaigoms pateikiamais skundais ir jų nagrinėjimo rezultatais.
9. Bendradarbiaudamas su nacionalinėmis valdžios institucijomis ir su nepriklausomais nacionaliniais ekspertais, GREVIO gali papildomai organizuoti vizitus į šalis tais atvejais, kai gautos informacijos nepakanka, arba šio straipsnio 14 dalyje numatytais atvejais. Per šiuos vizitus GREVIO gali gauti konkrečių sričių specialistų pagalbą.
10. GREVIO parengia ataskaitos projektą, kuriame analizuojamas nuostatų, kuriomis grindžiamas vertinimas, įgyvendinimas, taip pat pateikia siūlymus ir rekomendacijas dėl to, kaip atitinkama Šalis galėtų spręsti nustatytas problemas. Ataskaitos projektas perduodamas Šaliai, kurioje buvo atliktas vertinimas, kad ji pateiktų savo pastabas. Į šias pastabas GREVIO atsižvelgia rengdamas savo ataskaitą.
11. Remdamasis visa gauta informacija ir Šalių pastabomis, GREVIO patvirtina savo ataskaitą ir išvadas dėl priemonių, kurių atitinkama Šalis ėmėsi įgyvendindama šios Konvencijos nuostatas. Ši ataskaita ir išvados siunčiama suinteresuotai Šaliai ir Šalių komitetui. GREVIO ataskaita ir išvados nuo jų tvirtinimo dienos skelbiama viešai kartu su galimomis atitinkamos Šalies pastabomis.
12. Nepažeisdamas šio straipsnio 1–8 dalyse nurodytos procedūros, Šalių komitetas, vadovaudamasis GREVIO ataskaita ir išvadamis, gali priimti šiai Šaliai skirtas rekomendacijas a) dėl priemonių, kurių turi būti imtasi siekiant įgyvendinti GREVIO išvadas, atitinkamais atvejais nustatant informacijos apie įgyvendinimą pateikimo datą, ir b) siekdamas skatinti bendradarbiavimą su ta Šalimi, kad būtų tinkamai įgyvendinama ši Konvencija.
13. Jei GREVIO gauna patikimos informacijos, rodančios, jog susidariusi padėtis reikalauja neatidėliotino dėmesio, siekiant užkirsti kelią rimtiems Konvencijos pažeidimams arba apribojant jų mastą, gali prašyti skubios konkrečios ataskaitos apie priemones, kurių buvo imtasi siekiant užkirsti kelią rimtam, masiniam ar įsigalinčiam smurto prieš moteris modeliui.

Užuot smurtavęs, kiekvienas žmogus gali pasielgti kitaip.

Gydytojams ir socialiniams darbuotojams reikalingi mokymai kaip padėti moterims ir mergaitėms, kurios patiria smurtą.

Tiems, kurie smurtauja prieš moteris ir mergaites irgi reikalingi mokymai.

LENGVAI SUPRANTAMA KALBA

Lengvai suprantama kalba (angl. easy-to-read) – tai ekspertų sukurtas metodas, kuris leidžia suprantamai pateikti informaciją bet kokia tema. Europoje plačiai pradėtas taikyti jau **nuo septinto dešimtmečio**.

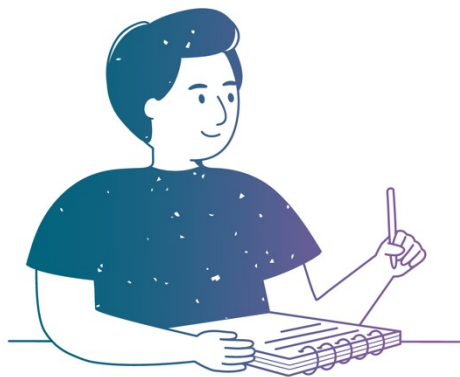
Metodas skirtas senjorams, vaikams, negimtakalbiams, žemesnio raštingumo asmenims ir **visai visuomenei**. Tačiau labiausiai jis keičia **asmenų su intelekto sutrikimais gyvenimo kokybę**.

Statistiniai duomenys rodo, kad Lietuvoje **yra 250 tūkst. gyventojų su negalia** – tai maždaug 9 proc. šalies populiacijos.

Taigi, vienokio ar kitokio informacijos pritaikymo reikia beveik **kas dešimtam Lietuvos gyventojui**.

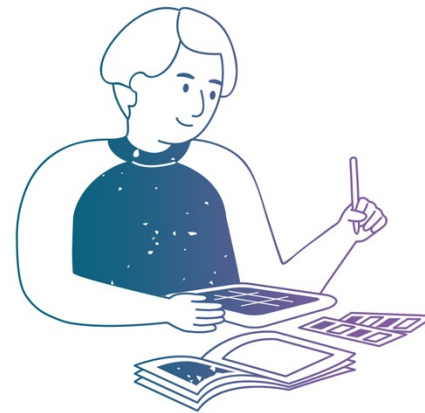
EASY-TO-READ PROCESO DALYVIAI

RAŠYTOJAI

**DIZAINERIAI IR
ILIUSTRATORIAI**

**TEKSTŲ
TIKRINTOJAI**

(angl. *validators*)

**TARPININKAI-
PADĖJĖJAI**

(angl. *facilitators*)

NORIU PARUOŠTI TEKSTĄ LENGVAI SUPRANTAMA KALBA. KAS TOLIAU?

Agentūra: gauna tekstus iš įvairių užsakovų (ministerijų), juos adaptuoja ir iliustruoja

Institucija: apmoko ir paskiria atsakingus darbuotojus

Privatūs specialistai: (vertėjai, iliustratoriai) teikia mokamas paslaugas

6 žingsniai, kaip kurti tekstą lengvai suprantama kalba:

1. Rašytojas parengia **pirminį lengvai suprantamo teksto variantą** – **adaptuoja originalų tekstą** arba **kuria naują tekstą**.
2. Tikslinės grupės atstovai **tikrina tekstą**. Juos vadiname **tikrintojais**. **Tikrintojams** klausimus užduoda **tarpininkai-padėjėjai**.
3. **Rašytojas peržiūri tikrintojų komentarus**.
Jis **redaguoja** tekstą.
Tekstą patikrina **kalbos specialistai**.

- 4. Iliustratoriai ir dizaineriai** sumaketuoja dokumentą – **sukuria iliustracijas ar nuotraukas** arba jas parenka iš duomenų bazės.
- 5. Tikrintojai gauna galutinį variantą** – sumaketuotą ir suredaguotą. Galimi paskutiniai pakeitimai.
- 6. Publikuojame** tekstą lengvai suprantama kalba.

**Šis procesas gali keistis (ilgėti ar trumpėti),
priklausomai nuo turimų resursų, įgūdžių,
teksto apimties ir pobūdžio.**

NORIU PARUOŠTI TEKSTĄ LENGVAI SUPRANTAMA KALBA. KAS TOLIAU?

Siūloma ruošti tekstus pagal **Vilniaus universiteto** mokslininkų 2021 m. sukurtas **Teksto lengvai suprantama kalba rengimo gaires.**

Pritaikytos **lietuvių kalbai**. Išskiriami **3** teksto adaptavimo lygiai:

PIRMAS LYGIS

ANTRAS LYGIS

TREČIAS LYGIS

PAGRINDINĖS TAISYKLĖS (kalba)

- Vartoti trumpus ir aiškius sakinius.
- Išlaikyti orų, nevaikišką ir pagarbų kalbėjimo toną.
- Rinktis dažnai vartojamus žodžius.
- Venkite neiginių, rinkitės teigiamą raišką.
- Venkite perkeltinės reikšmės pasakymų.

PAGRINDINĖS TAISYKLĖS (dizainas)

- Naudoti **14** ar didesnio dydžio šriftus.
- Naudoti „**Arial**“ ir „**Verdana**“ šriftus arba kitus neserifinius šriftus.
- Teksto ryškinimui naudoti tik **juodinimo funkciją** (angl. „Bold“).
- Tekstą lygiuoti iš **kairės pusės**, paveikslėliai – šalia kiekvienos pastraipos.
- Palikti bent **1,5 dydžio tarpus** tarp eilučių.

Kurk
Lietuvai

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Gabrielė Marija Baltrušytė
gabriele.baltrusyte@kurklit.lt

Agnė Župerkaitė
agne.zuperkaite@kurklit.lt

<http://kurklit.lt/projektai/lengvai-suprantama-kalba>